

Прышэльцы дзесьці побач

Навіна пра тое, што на Гродзеншчыне з’явіліся шакалы, стала адной з самых абмяркоўваемых. Таму «Р» адправілася ў глыбінку, дзе ўсё і здарылася. Галаву збітага машынай драпежніка, якая ўвесь гэты час захоўвалася ў маразілцы мясцовага паляўніцтвазнаўца, карэспандэнт даставіла ў Мінск. Больш за 400 кіламетраў шляху, і яна трапіла ў лабараторыю Акадэміі навук, зараз чакае экспертызы.

У Бераставіцкім раёне гэтае здарэнне ва ўсіх на слыху. Выпадкі нападаў на свойскую жывёлу пачасціліся. І не заўсёды зразумела: робяць гэта ваўкі ці шакалы. Пакуль усе не ведаюць, што і думаць, жыхары навакольных вёсак раз-пораз знаходзяць чарговыя «рожкі ды ножкі».

«Хутчэй у машыну! Тут свежы інцыдэнт. Зніклі дзве авечкі, яшчэ дзве параненыя», — каля вакзала мяне сустракае Анатоль Пронін, паляўніцтвазнавец Ваўкавыскага лягаса.

Руліць і расказвае: толькі з пачатку года на невялікім кавалку зямлі ў сем гектараў адбылося шэсць такіх здарэнняў.

«У гаспадара падворка вёскі Грыцэвічы за ноч прапала дзве авечкі, — паляўніцтвазнавец успамінае нядаўнія здарэнні. — А пазней у Жывічах, што непадалёк, нехта пакусаў трох коз. Яшчэ дзве бяследна зніклі. Праўда, праз суткі адна з іх сама вярнулася дадому. Тады мы і падумалі: ваўку неўласціва адпусцаць сваю здабычу. Магчыма, тут арудуюць іншыя драпежнікі».

Тым часам прыежджаем у вёску Паўлюшкі, на месца чарговага інцыдэнту. Гаспадар двара абураецца: ноччу ўсё было ціха, а раніцай недалічыўся двух укармленых авечак. Шлях да здабычы драпежнік праклаў сабе, калі выдраў ніжнюю дошку драўлянай брамкі. «Сабака знаходзіцца на ланцугу за нейкіх 20 метраў ад стойла. Нават не брахаў», — кажа Уладзімір Аляксандравіч, мясцовы жыхар, і беспаспяхова спрабуе знайсці след зверга-зламысніка. Заўважаем і мы сляды воўка, лісы, сабакі... Ля вальера — узаранае поле, дзе «адзначыліся» ўсе, каму хацелася. Знайсці адбітак лап шакала няпроста.

Але мясцовыя запэўніваюць: шакалы тут сапраўды водзяцца. Перыядычна гэтыя драпежнікі трапляюцца на вочы. Як мяркуецца, у лясах прапісаўся цэлы вывадак «гастралёраў». «Маладняк з самкай некалькі чалавек бачылі вунь на тым узлеску, — з Анатолям Проніным прыежджаем уздоўж вёскі Краснае. — Я і сам бачыў гэтых прышэльцаў. У прыцемках, праўда, дэталёва іх разгледзець не выйшла. Але ў тым, што гэта шакал, не сумняваюся».

Паляўніцтвазнавец з велізарным стажам ведае, пра што кажа: ён неаднаразова быў на мяжы з Манголіяй і добра запамніў гэтых жывёл. «На днях аб’ехаў усё наваколле і папярэдзіў аб небяспецы тых, хто трымае авечак і коз. Новыя напады на скаціну нам не патрэбныя».

Праяжджаем міма старанна замураваных вальераў.

Чыіх зубоў гэтая справа, пакуль незразумела. Усё лета мясцовыя меркавалі, што вінаватыя ваўкі ці азвярэлыя ад голаду бадзяжныя сабакі. Так бы і гадалі, але нядаўні выпадак са збітым машынай шакалам прымусіў усумніцца: ці на тых жывёл грашылі? «Мне тэлефануюць: збілі жывёліну. Што за яна, зразумець ніхто не можа. Прымчаўся,

разгледзеў. Невялікі па памеры звер, хвост скарочаны. Афарбоўка наогул цікавая: чаргуюцца рыжы, чорны, сіваваты колеры. Дакладна шакал!»

Пад'язджаем да месца таго ДТЗ на трасе каля вёсак Грыцэвічы і Краснае.

Каб пераканацца ў правільнасці сваіх думак, паляўніцтвазнавец дэталёва сфатаграфавалі жывёліну. Здымкі адразу ж адправіў у Акадэмію навук. І атрымаў адказ: па знешніх прыкметах усё сыходзіцца — гэта не помесь іншых звяроў, а самы сапраўдны шакал. «Разумеў, што адных фотаздымкаў недастаткова. Таму цэла ўтылізаваў, а галаву «іншаземца» вырашыў захаваць», — вярнуўшыся з лесу, Анатоль адкрывае сваю маразільную камеру. Матэрыял для экспертызы ён старанна запакаваў у дзясятка поліэтыленавых пакетаў.

«Прышоў час устанавіць ісціну, — беражліва ўручае мне незвычайны скрутак і праводзіць міні-інструктаж: — Каб не пайшоў непрыемны «працэс», кожныя дзве гадзіны галаву зверу змяшчайце ў лёдоўню. З прыпынкамі даставіце ў Мінск і мігам да вучоных. У лабараторыі НАН шакала ўжо чакаюць».

Каля сямі гадзін шляху, і я з незвычайным скруткам у руцэ трапляю ў Акадэмію навук. Вадзім Сідаровіч, галоўны навуковы супрацоўнік Навукова-практычнага цэнтра па біярэсурсах Нацыянальнай акадэміі навук, прызнаецца, што чакаў гэтага моманту. Верагоднасць таго, што шакал жыве ў нашай краіне, вельмі вялікая — драпежнік ужо пасяліўся ў Эстоніі, Польшчы, Літве і Латвіі. Генетычны аналіз пакажа, ці з'явіўся новы від жывёл у нас.

«Арэалы жывёл — гэта не нешта стабільнае. Яны то памяншаюцца, то павялічваюцца. У чалавека кароткае жыццё, таму мы многае не заўважаем. А за працяглае час шмат якія віды жывёл змяняюць месцы распаўсюджвання, — разважае Вадзім Сідаровіч. — Вось яскравы нядаўні прыклад: быў у нас лебедзь-шыпун з чырвонай дзюбай, а зараз масава з'явіўся яшчэ і клікун — з жоўтай дзюбай. Раней яго не было. Ім тут нешта стала спрыяць, вось і пачалі распаўсюджвацца і жыць. Так і з шакалам: штосьці змянілася, што ён з поўдня стаў ісці на поўнач, спрабуючы займаць усё большыя і большыя тэрыторыі».

Доктар біялагічных навук расказвае, што ніхто з навукоўцаў дакладна не ведае, чым гэта абумоўлена. Дарэчы, па шакалах некалькі гадоў таму прайшла канферэнцыя ў Венгрыі. Там гэтай тэмай займаецца вялікая група даследчыкаў. «Было шмат спрэчак, і да высноў не прыйшлі — няма дакладных даных, можна толькі меркаваць. Чаму так адбываецца? Пацяпленне клімату, якое ўжо стала відавочным. Хтосьці кажа, што гэта наступства вынішчэння ваўка — шакал займае гэтую экалагічную прастору. Згодна з іншымі версіямі, шакалы тут былі, а 200—500 гадоў таму іх арэал лакалізаваўся. І зараз, калі набраў дэмаграфічную моц, зноў стаў пашырацца», — прафесар успамінае здагадкі калег-навукоўцаў.

Цікава, што ў краінах-суседках доўгі час ніхто нават не ведаў, што шакал распаўсюджваецца, пакуль некалькі гадоў таму эстонскія даследчыкі ўпершыню аб гэтым не загаварылі. Дарэчы, у нас у мінулым годзе хтосьці забіў двух шакалаў і выклаў фота ў сетку. Напісаў, што гэта адбылося ў Цэнтральным Палессі, але такая інфармацыя не можа быць дакладнай. Можа, ён забіў жывёл у суседніх краінах? Па сутнасці, выпадак у Бераставіцкім раёне — гэта першы факт, які сведчыць, што шакал у нас ёсць і размнажаецца. Па знешнім выглядзе чэрапа гэтага забітага зверу ўжо зараз можна сказаць, што гэта — шакал. Але канчаткова гэта пацвердзіць генетычны аналіз, які завершыцца прыкладна праз два тыдні. Аб выніках экспертызы мы, зразумела, паведамім.